

BIOSFÄROMRÅDE ÄLVLANDSKAPET NEDRE DALÄLVEN

Handlingsplan | 2023-25

unesco
Biosfärområde

Biosfärområde
ÄLVLANDSKAPET

NEDRE DALÄLVEN

INTRODUKTION TILL BIOSFÄROMRÅDET

Nedre Dalälven - ett modellområde för hållbar utveckling

2011 utsågs Älvlandskapet Nedre Dalälven till biosfärområde av Unesco, FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur. Som biosfärområde har vi ett stort och viktigt uppdrag, att fungera som modellområde för hållbar utveckling. Tillsammans med andra biosfärområden runt om i världen hittar vi lokala lösningar på globala hållbarhetsutmaningar.

Agenda 2030 och de globala målen pekar ut riktningen för en hållbar utveckling medan vi som biosfärområde går före och visar hur det är möjligt. För att lyckas med detta finns ett nätverk av biosfärområden, i Sverige och i världen, alla med egna förutsättningar, utmaningar och möjligheter.

HUR FUNGERAR ETT BIOSFÄROMRÅDE?

Unesco har sedan 1970-talet utsett biosfärområden. I dessa utforskas idéer kring hur vi kan skapa en hållbar relation mellan människan och naturen genom att både bruka och bevara.

Varje biosfärområde ska uppfylla tre funktioner, nämligen att: *bevara* naturen, *utveckla* samhället i en hållbar riktning samt *stödja* forskning och lärande som underlättar detta. Arbetet ska drivas underifrån och involvera en stor bredd av lokala aktörer, från kommuner och företag till intresseorganisationer och ideella krafter. På så sätt fungerar biosfärområdet som en plattform där olika intressen kan mötas och hitta lösningar som alla vinner på.

EN GEMENSAM RIKTNING - AGENDA 2030

2015 enades världens stats- och regeringschefer kring en ny agenda för hållbar utveckling. Agenda 2030 består av 17 globala mål som syftar till att skapa en hållbar utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina. Målen ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling och vara uppnådda år 2030.

Biosfärområdena har en viktig roll i genomförandet av Agenda 2030. Dessa kan fungera som neutrala arenor för samverkan, förena aktörer över administrativa gränser och från olika samhällssektorer samt främja lärande om hållbar utveckling.

ETT GLOBALT NÄTVERK MED BIOSFÄROMRÅDEN

I dagsläget finns över 700 biosfärområden i världen, varav sju i Sverige, två i Finland, samt ett vardera i Danmark och Norge. Biosfärområdena ingår i ett globalt nätverk: "The World Network of Biosphere Reserves" som samarbetar och utbyter kunskap.

Rik biologisk mångfald och unika naturtyper

Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven ligger ca 1,5 timmar nordväst om Stockholm och är mer än dubbelt så stort som Gotland. Genom hela området rinner 17 mil av Dalälven och avvattnar större delen av dess yta.

Älven präglar det intilliggande landskapet. I norr har älven en tydlig fåra som skär igenom odlingslandskapet. Längre söderut ändrar älven karaktär, den breder ut sig och ett variationsrikt fjärdlandskap bildas.

I Nedre Dalälvsområdet möts nordliga och sydliga naturtyper, vilket tillsammans med älvens regelbundna översvämningar ger upphov till en mycket rik biologisk mångfald med unika naturtyper som svämängar och svämskogar. Artrikedomen bevaras genom flera skyddade områden, däribland Färnebofjärdens nationalpark som också är ett av Sveriges populäraste friluftsområden.

Områdets historia är starkt präglad av älven som varit en livgivande förutsättning för bygden. Tidigare generationer har lämnat tydliga avtryck i form av flera välbevarade bruk längs älven. Stora delar av området är att betrakta som landsbygd. I området finns några mindre städer och en mängd mindre orter.

GEOGRAFISK YTA SOM FÖRENA

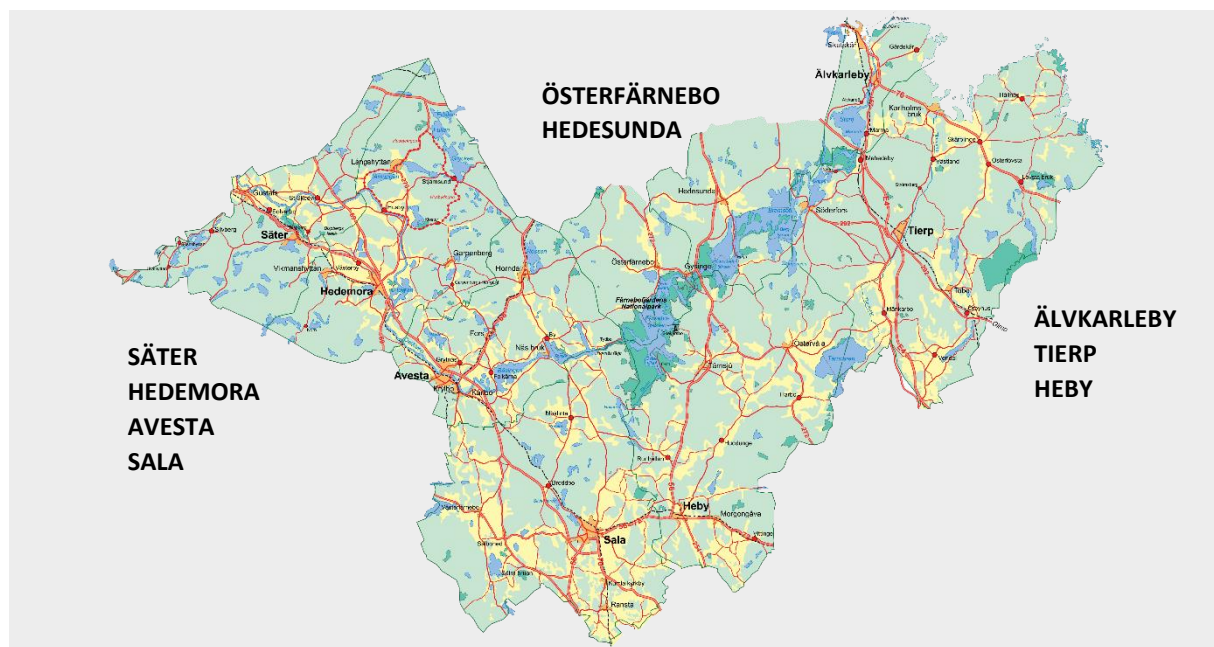
I området möts länen Dalarna, Västmanland, Gävleborg och Uppsala.

Här ingår kommunerna Säter, Hedemora, Avesta, Sala, Heby, Tierp, Älvkarleby samt socknarna Österfärnebo och Hedesunda i Sandvikens kommun respektive Gävle kommun.

SAMMA GRÄNS SOM LEADEROMRÅDET

Biosfärområdets yttre gräns sammanfaller med Leader Nedre Dalälvens verksamhetsområde.

Leader är en del av EU:s satsning för att utveckla landsbygden och bygger på en lokal utvecklingsstrategi: www.leadernedredalalven.se

Organisation

Nedre Dalälvens Intresseförening, som har det övergripande ansvaret för biosfärområdets verksamhet, är en ideell förening som bildades 1986. Föreningen består av de nio kommunerna i området, större mark- och vattenägare, företag inom besöksnäringen, intresseorganisationer samt ideella föreningar.

Biosfärområdets organisation har inget officiellt förvaltningsansvar i området. I stället fungerar organisationen som en neutral samverkansarena, med målet att främja lokal hållbar utveckling. Verksamheten som bedrivs via biosfärkontoret, i Gysinge, utgår från fokusområdena och målen i denna handlingsplan.

Det praktiska arbetet och den dagliga samordningen sker från biosfärkontoret, som finansieras med medel från bland annat Naturvårdsverket och kommunerna. Verksamheten finansieras även genom olika former av projektstöd, till exempel från Leader Nedre Dalälven, Regionerna och Tillväxtverket.

På vår hemsida kan du läsa mer och ta del av aktuell information:
www.nedredalalven.se/sv/biosfaromradet

FOKUSOMRÅDEN I HANDLINGSPLANEN

Vi fokuserar på fyra områden

Biosfärområdets verksamhet är indelad i fyra fokusområden. *Levade vatten, Hållbar besöksnäring och friluftsliv, Multifunktionella landskap* samt *Biologisk myggkontroll*. Fokusområdena, målen och aktiviteterna i denna handlingsplan är resultatet av dialog med offentliga, ideella och privata aktörer i området.

Andra viktiga underlag till handlingsplanen är biosfärområdets 10-årsutvärdering, områdets lokala leaderstrategi och Agenda 2030. Aktiviteterna som vi genomför inom ramen för fokusområdena bidrar till ett eller flera av de globala målen.

Biosfärkontoret ansvarar för att målen i handlingsplanen uppnås och är också genomförare av aktiviteterna i samarbete med andra lokala aktörer.

FOKUSOMRÅDE

LEVANDE VATTEN

De globala mål som detta fokusområde bidrar till.

Den mäktiga Dalälven letar sig igenom hela biosfärområdet på sin väg ut till Östersjön. I områdets västra delar flyter den lugnt i en jämbred älvfåra för att sedan, i områdets östra slättlandskap, breda ut sig i örika fjärdar åtskilda av forssträckor. Älvområdet kännetecknas här av älvängar och svämskogar med hög biologisk mångfald. Området har också sjöar, åar och bäckar som letar sig ner i älven.

Utbyggnaden av vattenkraften och den tidigare så omfattande flottningen av timmer har satt stor prägel på älven och andra vattendrag i området. Bottnar rensades från sten, kraftverk och dammar byggdes. Detta har påverkat livsmiljön för havsvandrade fisk och andra organismer negativt.

Våra vattendrag och sjöar bidrar med många ekosystemtjänster som är nödvändiga för samhällets utveckling. Vi dricker vattnet och använder det inom jordbruket och industrin, vi paddlar på det och fiskar i det. Vattnets kraft ger oss också förnyelsebar energi. Som biosfärområde har vi ett viktigt uppdrag att visa hur dessa mänskliga behov och intressen kan samsas med varandra samtidigt som vi ger utrymme för biologisk mångfald i våra vattenmiljöer och angränsade natur.

Fokusområde *Levande vatten* handlar om att samordna aktörer som nyttjar och förvaltar vattnet, att återställa vattenmiljöer och verka för att den havsvandrande fisken åter kan ta sig upp i älven, föröka sig och förvaltas på ett långsiktigt hållbart sätt.

	Mål	Aktiviteter
1	Biosfärområdet får status som ett modellområde för ekosystembaserad fiskeförvaltning.	Samordna aktörer inom fritidsfisket, myndigheter och forskare. Kommunera kring ekosystemtjänster och hållbart fiske. Tillgängliggöra data och kontakter för forskare.
2.1	En gemensam fiskeförvaltningsplan i LIV-området (nedströms Näs kraftverk till havet).	Uppmana fiskevårdsområdesföreningarna att anta den gemensamt framtagna förvaltningsplanen och bistå dem med stöd under processen.
2.2	En harmoniserad fiskeförvaltning i övriga delar av biosfärområdet.	Liknande aktiviteter som för 2.1 men här handlar det om att få övriga fiskevårdsområdesföreningar att anta en förvaltningsplan som i grunden liknar den gemensamt framtagna.
3	Ett utökat och stärkt samarbete mellan biosfärområdets fiskevårdsområdesföreningar, myndigheter och andra aktörer i fiskenätverket.	Erbjuda ett forum för samverkan och diskussion. Arrangera och bjuda in till föreläsningar, seminarium och studiebesök med mera.

4	Genomförda restaureringsinsatser i minst fem vattendrag.	Arrangera kunskapshöjande insatser kring restaurering. Bygga upp ett nätverk av frivilliga, föreningar, myndigheter och markägare för samverkan samt utbyte av erfarenheter och verktyg med mera.
5	Ett forskningsprojekt kring orsakerna till den minskade populationen av fiskgjuse i området.	Initiera projektet och vara sammankallande för forskargruppen tills någon annan aktör kan ta över.

FOKUSOMRÅDE

HÅLLBAR BESÖKSNÄRING OCH FRILUFTSLIV

De globala mål som detta fokusområde bidrar till.

Nedre Dalälvsområdet utmärker sig med dess höga naturvärden, anrika kulturmiljöer och småskaliga turismaktörer. Många vill besöka området och besöksnäringen har potential att utvecklas till en viktig del av den lokala ekonomin. Vi vill samordna denna utveckling i en hållbar riktning.

Att värna om våra livskraftiga företag, lokala samhällen och naturen samtidigt som vi lever av den, nu och i framtiden, är den balansgång som detta fokusområde handlar om. En utveckling som stärker våra besöksmåls och entreprenörers konkurrenskraft i takt med att besökarnas förväntningar på hållbarhetsarbete växer.

Fokusområde *Hållbar besöksnäring och friluftsliv* handlar om att inspirera den lokala besöksnäringen till att arbeta hållbart, synliggöra lokala aktörer och öka samverkan dem emellan, att hjälpa besökare att hitta ut i naturen samt inspirera till och möjliggöra ett hållbart resande inom området.

Mål	Aktiviteter
1 En stark och hållbar besöksnäring.	Ge handledning och support till turismaktörer som efterfrågar detta och anordna en större gemensam nätverksträff varje år.
2.1 En digital karta för rekreationsleder med koppling till närliggande turismaktörers produkter och tjänster i biosfärområdet.	Inventera leder samt närliggande produkter och tjänster. Genomföra en förstudie gällande organisationsmodell för leder inom biosfärområdet. Införa kriterier för lederna med stöd av Nationellt ramverk av vandringsleder. Testa, publicera och utvärdera den digitala kartan samt ansvara för driften av denna.
2.2 Kvalitetssäkrade hållbara rekreationsleder inom biosfärområdet.	Stötta lokala, kommunala och ideella engagemang gällande hållbar ledutveckling. Samverka med anslutande ledsystem och organisationer utanför biosfärområdet.
3.1 Mer lokala råvaror på menyerna och ett större utbud av lokala produkter i gårdsbutikerna.	Genomföra kampanjen "Mer lokalt på tallriken" i syfte att utveckla nya hållbara affärsrelationer. I kampanjen kopplas restauranger, caféer, gårdsbutiker och lokala producenter samman.
3.2 Ett nätverk för lokala mat- och dryckesaktörer.	Samordna lokala mat- och dryckesaktörer i området. Arrangera träffar, utbildningar, studieresa för dessa.
3.3 Ökad kännedom hos besökare och invånare om de mat- och dryckesaktörer som finns i området.	Skapa en evenemangskalender på nedredalven.se. Lägga in intresserade aktörer på den digitala ledkartan samt på nedredalven.se.

4	Ett stärkt Slow Trips-koncept och ett ökat utbud av Slow Trips-produkter i Nedre Dalälven.	Stödja och kompetensutveckla nya och befintliga verksamheter som marknadsför Slow Trips-produkter. Medverka till att bredda och utveckla det internationella Slow Trips-nätverket.
5.1	En uppdaterad version av biosfärmärkning som erbjuds till turismaktörer i hela biosfärområdet senast 2023.	Utvärdera och utveckla koncept och arbetsgång samt uppdatera information. Undersöka möjligheter samt behov av att göra biosfärmärkningen tillgänglig för aktörer utanför besöksnäringen.
5.2	Att minst fem nya besöksnäringssaktörer väljer att biosfärmärka sig varje år och att merparten av redan biosfärmärkta aktörer tecknar nya löften.	Genomföra en årlig kampanj om möjligheten att biosfärmärka sig till potentiellt nya aktörer. Genomföra en årlig uppföljning med biosfärmärkta aktörer följt av eventuell ommärkning.
5.3	De aktörer som valt att biosfärmärka sig uppmärksammas.	Samtliga biosfärmärkta aktörer ska erbjudas möjligheten att synas på nedredalalven.se. I samband med att aktören får intyget ska denna presenteras i biosfärkontorets kanaler samt i pressmeddelande till lokala media.

FOKUSOMRÅDE

MULTIFUNKTIONELLA LANDSKAP

De globala mål som detta fokusområde bidrar till.

Nedre Dalälvens landskap är varierat. Här finns mycket skog, jordbruksmark, sjöar och vattendrag, men också våtmarker, bebyggelse och kust. I dessa landskap ska många behov tillgodoses. Här producerar vi människor material, mat och energi samtidigt som vi bor, vandrar och jagar. Landskapen är också hem för många andra organismer, varav vissa är akut hotade.

Fokusområde *Multifunktionella landskap* handlar om att hitta lösningar där olika behov och intressen kan samsas. Det kan handla om att inspirera till olika sätt att bruka marken, att vid behov skapa dialog mellan aktörer med olika intressen eller att testa nya metoder och naturbaserade lösningar.

Mål	Aktiviteter
1 Ökat mångbruk av skogen och en ökad samverkan mellan berörda aktörer.	Sprida goda exempel i biosfärkontorets kanaler. Arrangera inspirationsresa, seminarium och tematräffar.
2 Ökad kompetens hos berörda aktörer kring våtmarker och dess ekosystemtjänster.	Tillsammans med markägare, lantbrukare, myndigheter och föreningar genomföra en pilotstudie där en eller flera våtmarker anläggs eller restaureras.
3 Ett forskningsprojekt om älvängarnas potential som foder- och betesmarker vid torrår och andra kriser.	Presentera forskningsidén för potentiella forskare och ex-jobbare.

FOKUSOMRÅDE

BIOLOGISK MYGGKONTROLL

De globala mål som
detta fokusområde
bidrar till.

Området längs den nedre delen av Dalälven består till stora delar av låglänta marker som översvämmas regelbundet vilket leder till en rik förekomst av våtmarksinsekter. Översvämnningar under våren och sommaren kan leda till stora mängder av framför allt *Aedes sticticus* men även andra arter av översvämningsmyggor. Dessa myggor bekämpas sedan 2002 vid behov för att reducera mängderna till acceptabla nivåer så att människor ska kunna leva, verka och vistas vid nedre Dalälven. Bekämpningen utförs med ett biologiskt bekämpningsmedel, i form av ett granulat, som sprids från helikopter.

Fokusområde *Biologisk myggkontroll* handlar om att effektivisera bekämpningsmetoden, tillgängliggöra data, forska om stickmyggor och bekämpningsmetoder samt att sprida kunskap om detta.

Mål	Aktiviteter
1 Reducerad mängd aktiv substans vid stickmyggbekämpning med bibehållen effekt på de översvämningsmyggor som bekämpas.	Konstruera nya spridare att använda från helikopter. Utprovning och kalibrering av nya spridare samt optimeringstest med små granuler under naturliga förhållande. Fullskalig implementering för bekämpning av översvämningsmyggor.
2 Ökad kunskap genom forskning om stickmyggbekämpning, stickmyggor och andra insekter i våtmarker.	Etablera kontakter med relevanta aktörer och finansiärer. Utforma och lämna in ansökan om forskningsfinansiering. Forskningsarbete under förutsättning att det finns finansiering.
3 Våra data om stickmyggor och andra våtmarksinsekter finns tillgängliga i öppna databaser.	Identifiera och beskriva data som används i våra tidigare publikationer och som lämpar sig för publicering i öppna datalagringsystem och därmed blir tillgängliga kostnadsfritt för forskning.
4 Ökad kunskap om myggbekämpning och våtmarksinsekter hos boende i området och i andra områden med myggproblem.	Erbjuda kompetens och material till utställning på naturum Färnebofjärden. Ta fram broschyr om Biologisk Myggkontroll. Hålla föredrag om stickmyggor, andra våtmarksinsekter och stickmyggsbekämpning.

TVÄRGÅENDE MÅL

De globala mål som
våra tvärgående mål
bidrar till.

För att uppfylla rollen som modellområde för hållbar utveckling har vi även tvärgående mål. Dessa omfattar arbetet i fokusområdena men också utvecklingen av biosfärområdets organisation och den övergripande kommunikationen.

De *tvärgående målen* handlar om att sprida goda exempel, skapa engagemang och delaktighet samt att främja kunskap och forskning i området.

Mål	
1.1	En ökad kännedom bland potentiella samarbetspartners och allmänhet om biosfärområdet, pågående projekt och aktiviteter.
1.2	En kommunikationsplan för biosfärkontoret klar 2023.
2	Ett utvidgat samarbete som omfattar fler aktörer i biosfärområdets organisation.
3.1	Mer forskning utifrån kunskapsbehov och möjligheter i området till följd av ett ökat samarbete med universitet, högskolor och forskningsinstitut.
3.2	Fler medborgarforskningsprojekt som leder till ökad kunskap och engagemang.
4	Pedagogisk verksamhet för barn om hållbar utveckling och bevarandet av biologisk mångfald.

Plan för revidering

I december varje år ska en större översyn av handlingsplanen ske. Handlingsplanen kan komma att uppdateras löpande vid behov.

HEDEMORA
KOMMUN

HEBY KOMMUN

TIERPS
KOMMUN

Älvkarleby
kommun

Gävle
KOMMUN

Sandvikens Kommun

Biosfärområde Älvlandskapet Nedre Dalälven
Nedre Dalälvens Intresseförening (NeDa)

www.nedredalalven.se, info@nedredalalven.se

